

Рецензия
от *проф. Красимир Драганов Тасков*

Пианист и композитор, ръководител катедра “Композиция” при ТКДФ –
НМА “Проф. П. Владигеров”- София

КЛАВИРНОТО НАСЛЕДСТВО НА НИКОЛАС ЕКОНОМУ

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА
СТЕПЕН „ДОКТОР“ на ГАЛИНА КОЛЕВА ДИМОВА – ГЕОРГИЕВА – свободна
Докторантура към АМТИИ – ПЛОВДИВ ФАКУЛТЕТ „МУЗИКАЛНА ПЕДАГОГИ-
КА “ КАТЕДРА „ПИАНО И АКОРДЕОН“

Докторантката Галина Колева Димова – Георгиева е родена в Чирпан през 1967 г. в семейство на преподаватели по музика. Завършила е СМУ „Христина Морфова” в Стара Загора със специалност пиано през 1986 г.

От 1986 до 1990 година е следвала специалност „Музикална педагогика” в АМТИИ Пловдив, където се дипломира с отличие.

От 1990 до 1994 година е работила като хоноруван корепетитор в катедра „Оркестрови инструменти и класическо пеене.”

От 1994 година до сега живее и работи в Република Кипър, където до 2003 година е работила като пианист и преподавател на свободна практика.

От 2003 година до днешна дата преподава музика в Интернационалното училище в град Пафос, където ръководи два хора–детски и юношески. През 2012 година юношеският хор спечели първа награда на конкурс, организиран от Министерството на културата и образованието в град Никозия.

От 2003 до 2010 година е член на артистичния комитет на Международния оперен фестивал „Афродити” в град Пафос, за който има публикации.

През 2006 година основава частна клавирна школа „Пианофорте”, където преподава пиано и теория на музиката. Организирала е и участвала в множество концерти, активно сътрудничи и с редица музиканти. Изнасяла е

самостоятелни концерти, в които нерядко е включвала клавирни творби на кипърския композитор Николас Економу.

През 2013 година записва докторантура на самостоятелна подготовка в АМТИ–Пловдив. Темата на изследването ѝ е „*Клавириното наследство на Николас Економу*”, посветено на почти неизвестното творчество на тази изключителна личност за кипърската култура.

Завършеният и представен докторат на Галина Колева Димова – Георгиева е плод на задълбочено дългогодишно проучване и изследване на творчеството на емблематичната фигура за културата на Кипър Николас Економу. Разбира се, значимостта му не би могла да бъде рамкирана единствено само в национален, регионален аспект, имайки предвид стойността му присъствие, като пианист, аранжор, композитор, като явление от европейски мащаб.

В тази връзка бях впечатлен от запознаването ми с неговата личност, чрез възможността да рецензирам дисертационния труд, посветен на творческото и изпълнителско наследство на Економу, за съжаление прекъснато трагично твърде рано.

Въпреки краткия си житейски път, той успява с невероятния си музикантски талант да осъществи редица проекти, в голямата си част – записи с импровизации на пиано или в клавирни ансамбли със съмишленици – джазови и класически музиканти от ранга на Чик Кореа, Родион Щедрин, Марта Аргерих и редица други.

Смятам, че появата на това научното изследване на Галина Колева Димова – Георгиева поражда множество интересни и разнопосочни размисли около същността на импровизацията, като специфичен музикален акт и феномен – достъпна за определен тип музиканти, както и за ролята на това явление в културното пространство, като завършен звуков продукт, със своя автономна рефлексия спрямо публиката. Именно тази особеност на импровизационното начало – сугестивно, спонтанно въздействащо при моментно

изпълнение и възприятие е една от най-значимите опори и съществен обект в цялостното научно изследване, посветено конкретно на клавирното наследство на Николас Економу.

Намирам, че позицията на докторантката е ориентирана към същностни характеристики на това творчество, неразривно свързано и с невероятните изпълнителски възможности на пианиста Економу, аналитичните му способности да филтрира най-различни исторически и индивидуални композиционни стилове. Тя отбелязва неговата отвореност и широк поглед към съвременната музика, съчетана с фундаментално познаване на лексиката на бароковата, класическа или романтична музика, което непосредствено оказва влияние върху творческите му изяви.

Навсякъде в труда на Галина Колева Димова – Георгиева личи нейният пиетет към личността на Економу, което ѝ дава уверено, с музикантско разбиране да навлезе в дълбочина и пълнота в творческата матрица на автора, да коментира и обобщава обективно заложените принципи на формообразуване, на широк обхват от похвати и изразни средства с които си служи Економу. Трудът изобилства с ценни, конкретни изводи по заявени проблеми от най-различно естество, засягащи стилистиката, естетиката, индивидуални авторски решения и редица други.

Ще цитирам някои от тях, които характеризират нагласата към импровизиране, с ценни разсъждения по този повод от самия Економу... *„В продължение на векове се е считало за абсолютно естествено композиторът да интерпретира собствените си творби, но и да импровизира, така че да създава творба в процеса на изпълнение. Натискът за тясна специализация е довело до отмирането на това изкуство. Съпоставянето на класическа интерпретация и свободна импровизация е начин да се върне изнедадата, вълнението и спонтанността при създаването на музика.“*

Докторантката споделя своя лична оценъчна позиция ...*“Като клавирен изпълнител Николас Економу набляга на качеството да забравя за себе си,*

когато изпълнява определена творба. Той чувства, по негови думи, че в процеса на музициране е своеобразен „проводник“ и средство за предаване на композиторските идеи. При интерпретатора Економу съществува силен афинитет на вярност към творбата и уважение към оригиналната композиторска идея. Същевременно той притежава забележителен талант да импровизира в различни стилове, до степен, в която слушателят „потъва“ в имитирания стил. В този ред на мисли, можем да подчертаем, че с необикновения си дуалистичен талант на задълбочен интерпретатор и на прекрасен „имитатор“, пианистът Николас Економу е доказан майстор на клавирното импровизаторско изкуство.“

С музикантски усет и разбиране се налагат констатациите й, относно типични за импровизацията белези, като персонален акт на музициране, който се отнася за определен момент, т.е. не е създаден да се репродуцира и повтаря, игнорирайки зафиксираното нотирание на музикалната творба. За това и звукозаписът изпълнява сходна с партитурата функция – да увековечи или поне да запази музикалния опит. Това е и предпочитаната форма за музикално документиране на Николас Економу, дори нещо повече, по този начин, със звукозаписна импровизация, той като че ли държи пиесите запазени за собствена употреба.

Галина Колева Димова – Георгиева се стреми към изясняване на предложената проблематика и изтъква ....*Вероятна причина да не ги нотира е, че не е виждал смисъл в това начинание от позицията на ярък клавирен импровизатор. При нотното пресъздаване и повторението на музикалното преживяване той, сякаш като джазов музикант, търси уникалния творчески импулс. Записът на композиция обаче, се третира по съвсем различен начин, разглежда се като кулминация на реализацията на истински, дълъг творчески процес, който е започнал преди изпълнението, а партитурата е документ за това.*

Характерни за големите клавирни майстори, към които можем да прибавим кипърския пианист-композитор, е търсенето на импровизаторска свобода и удоволствие от импровизацията.“

Цитирам пространно абзаци от труда на Галина Колева Димова – Георгиева, тъй като те отразяват пределно точно и проникновено вникването ѝ в същностни черти на творческия натюрел и мироглед на Економу, „подвластен“ на импровизационното начало, като самостоятелно талантиливо проявление и реализация.

Във връзка с гореизложеното ще акцентирам върху **III глава**, посветена на *Импровизаторското майсторство на Николас Економу*, която смятам, че притежава най-висока степен на значимост и приносен характер на научното изследване.

Галина Колева Димова – Георгиева изтъква специфичната особеност и отличителна черта на клавирното мислене на Економу, като подчертан афинитет към импровизаторското инструментално изкуство. Това е негово лично верую, до известна степен сходна с джазовите музиканти, в контекста на творческата композиторска традиция във втората половина на XX век. Затова именно акцент на настоящето теоретично-клавирно изследване е насочено целево към същността, осмисляйки исторически процесите и постиженията в музикалната импровизация както като цяло, така и в частност към обширното клавирно импровизационно дело на кипърския композитор. Очевидно Николас Економу е бил добре запознат с традицията на импровизацията, както на майсторите на класическата музика, така и на джаза.

Съжденията на Галина Колева Димова – Георгиева, относно особености на клавирния строеж и клавирното мислене на кипърския композитор, особено ярко изразени в неговите концертни или студийни импровизации са повод за размисъл около легитимността на музикалната творба, като един-

ствено неповторима творческа изява, без посредничеството на други изпълнители.

Аналитично точно тя отбелязва използвани способности, които са в основата на композиционни решения при моментните импровизации на Економу. Наблюдава се редуване на традиционно и нетрадиционно изложение на музикалните идеи с многообразие на звуковите формули, идващи от различни музикални стилове – от барока до джаза.

Типични за неговото мислене са търсена фактурна диалогичност между плътна звукова материя и монодична линейност, свободно преливане на различни типове метрична и безмензурна организация, многообразие от хармонични решения и оригинална употреба на акорди в клавирната тъкан, което формира някои от особеностите на клавирния строеж в импровизациите.

Ще споделя накратко личните си впечатления от авторските записи на импровизационните творби на пианиста и композитора Економу.

Намирам, че те се отличават с неподражаем маниер на пианистична интерпретация – многоцветен, брилянтен звукозапис и разнообразна характеристична шриховка, с „наелетризирано“ стакато-перле.

Осезателно се усеща радост, удоволствие от непосредственото музициране, свободно изложение на мисълта, на чувствата, силно въздействащи със спонтанния си характер и проявление на невероятна реактивност в процеса на живото музициране, вероятно с предварително очертана сюжетност на музикалните събития и избор на изразни средства и необходими за целта елементи, мотиви.

Изпълненията удивляват с рефлекторност на убедително завършена моментна импровизационност, с ясна драматургия на образите и звуковия поток. Без съмнение такава импровизация е плод на дълбоко осмислен и натрупан богат творчески опит, творческо вдъхновение и по такъв начин притежава въздействаща оригиналност и сугестивност на личностното

проявление на неговия изключителен музикален талант. Тези белези се интегрират органично и непосредствено чрез пределно изявен пианизъм, в звукови моментални смени на нюанси, с контрастни внезапни съпоставки от бляскаво към фино, сфуматно туше.

Убеден съм, че подобен маниер на импровизаторско умение са притежавали някои от големите музиканти от предишни столетия на спонтанна импровизация, а Економу, като продължител на тази линия се вписва успешно, като разбира се използва похвати и средства в духа на своето време.

Привлекателно в процесуалния поток на импровизационно сътворяване е наличието на причудлива смесица от джазови, етно или класически елементи, разнообразни прийоми със свободно изложена ладова тоникалност или подвижна модалност, с конструктивна полифоничност на музикалния език. Джазовата хармония е особено предпочитана, като възможност за свободни акордови структури и тоникални центрове и опори. Споделям това си възприятие и смятам, че изпълнителския маниер на Економу е в пряка зависимост и съществен белег в процеса на творческото импровизиране. В тази връзка ще отделя, като особено сполучливи, с органично завършена структура на процеса и музикални идеи, реализациите на *„Вариации върху тема от Корели“*, *„Лист-парафраза“*, *„Картини за пиано“* и др.

Конкретно за *„Вариациите върху тема от Корели“* на Николас Економу – следват принципите на вариационното формообразуване и могат да бъдат характеризирани като тип вариации, които след изложението на темата не следват само един мелодичен контур. Въпреки че съдържат някои елементи на „характеристични“ вариации, творбата на Економу се доближава до т.нар. *„вариации-фантазия“*, в която всички параметри са предмет на радикални промени, с честа смяна на размера, разлика в обема на отделните вариации. Като цяло този цикъл изглежда инспириран и под знака на импровизационната стилизация, както и повечето от неговите композиции.

Изведените в края на научното изследване основни приноси моменти очертават едно многомерно, компетентно и задълбочено изследване за импровизаторското майсторство на композитора и пианиста Николас Економу, като висока зона на неговата творческа стихия, в осъзнаване на значимостта на твореца, като най-ярък представител на съвременната кипърска култура.

За пръв път се осъществява пълен опис на **25** клавирни творби на кипърския автор, реализиран в Каталог, който е неизменна част от дисертационния труд и се обобщава изпълнителски опит и наблюдения.

Важен момент е откритието в хода на изследването на CD диск с две клавирни сюитни импровизации – „Pistures for piano”, “Quatschmusic” – които не са били описани досега в списъците на фондацията за клавирното наследство на Економу.

Дисертационният труд на Галина Колева Димова – Георгиева е структуриран балансирано и се състои от увод, три глави, с примери, заключение и каталог на клавирните и камерни творби, две приложения и библиография с 29 заглавия в обем от 212 страници. Както е видно съдържанието в достатъчна степен отразява в пълнота съществени черти на клавирното наследство на Економу. Обектът на изследването, целите и задачите са формулирани конкретно и ясно от страна на докторантката. Изследователските подходи съответстват на предмета на разработката и са така подбрани, че максимално да подпомагат изграждането на лична концепция при осъществяване на проучванията и анализите на конкретни творби и явления. В случая, компетентността на докторантката по отношение на така поставената проблематика е безспорна, професионално аргументирана, зареждаща със съдържателни мисли и идеи.

Стилът на изразяване, поднасяне на информация и анализи е научен, и същевременно увлекателен, асоциативен и с музикантско вербално присъствие. Впечатлява способността на докторантката да осмисля и извежда цен-

ни лични констатации, да поставя проблеми от исторически и съвременен аспект, свързани с импровизацията , като форма на творческо пълноценно осъществяване.

Смятам , че оригиналните й по същество лични наблюдения дават автентична представа за личността и феномена Николас Економу.

Заключение:

Представеният от докторантката дисертационен труд „**КЛАВИРНОТО НАСЛЕДСТВО НА НИКОЛАС ЕКОНОМУ**“ напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за присъждане на ОНС „Доктор”. Потвърждавам несъмнените научни качества на труда, значимостта на приносите на авторката към българското музиковедие и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на *Галина Колева Димова – Георгиева* образователната и научна степен "доктор".

София – 5.03.2017 г.

проф. Красимир Тасков